

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱՌՕՏ ԵՐԿՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ե .

Այսպիսի հետաքննություն :

ԱՆԻՍԻՄՈՎՈՎ սկզբան և ինչ կերպով ստեղծություն վրայ եղած կարծիքները մեկի մեկի քննելը երկրաբանութեան չիմար, հապա (հնազանցութեան ան մասին որ Տիեզերաբանութիւն կ'ըսուի . բայց երկրաբանի մը հարկաւոր է գիտնալը թէ աշխարհքիս հնութեան վրայ ինչ կարծիքներ ունեցեր են մարդիկ, և անոնցմէ որը աւելի հաւանական կ'երևնայ . և թէ 'ի սկզբանէ հետէ ինչուան մեր օրերը ինչ փոփոխութիւններ կրած է երկիրս :

Սկզբնապէս տեսնելով որ աշխարհիս վրայ մարդիկ, կենդանիք ու բոյսեր կը ծնանին ու կը մեռնին, ու անոնց հատ մէկ-մէկու կը յաջորդեն, կարծեցին թէ աս կարգը 'ի յաւիտենից է կամ թէ ըսենք աշխարհքս մշտնջենաւոր է : Բայց աս կարծեաց ստուծիւնը չէ թէ միայն 'ի հաւատոց և բնազանցական պատճառներով ցուցուած է, հապա նաև երկրաբանական զննողութեամբ :

Սկսած զի երկրիս այլ և այլ կարգի հողերուն մէջ, զանազան տեսակ արարածներ կը տեսնենք . և ամենէն վարի կարգին մէջ եղած գործիւնոր արարածոց մնացորդները՝ վրայի կարգերուն մէջ կամ ամենեւին չեն գտուիր կամ գտուածներուն ամենեւին չեն նմանիր . իսկ մարդու ոսկոր և մարդկային ձեռագործներ միայն վրայի կարգին մէջ կը գտուին :

Եւ գիտողութիւններէս կը հետեւի նախ թէ ուրեմն ինչպէս մարդս յաւիտենական չէ երկրիս վրայ, հապա շատ կենդանիներէ ու բոյսերէ ետքը ստեղծուած, այսպէս ալ բոլոր ուրիշ անասուններն ու տունկերը . վասն զի անոնց

մնացորդն ալ միջին կարգի հողերուն մէջ միայն կը գտուին . իսկ անկէ վար եղած հողերը ամենեւին գործիւնոր արարածոց նշան մը չեն ցուցնէր : Կը հետեւի երկրորդ թէ ուրեմն նոյն իսկ աշխարհքս ալ յաւիտենական չէ, հապա 'ի ժամանակի ստեղծեալ յատուծոյ :

Աշխարհքիս հնութեան վրայ եղած երկրորդ կարծիքն ալ աս է թէ 6500 տարուան պէտք է ըլլայ : Եւ կարծիքն ալ թէպէտ և սուրբ գրոց խօսքին համեմատ կ'երևէ, բայց երկրաբանից մէջ ինչոր է թէ արդեօք սուրբ գրոց պատմած արարչութեան վեց օրերը ինչ մըտքով աւանդու է . և թէ Սուրբ Ժամանակագրութիւն աշխարհքիս ստեղծմանն կը սկսի թէ մարդուս :

Երկրաբանները շատ քննութիւններով կը հաստատեն թէ Սուրբ Ժամանակագրութեան օր ըսածը՝ պէտք չէ նիւթական օր ըմբռնենք, հապա չորս հինկ երկայն դարեր անորոշ միջոցով մը չափուած :

Եւ կարծիքս կը հաստատուի, նախ նոյն իսկ սուրբ գրոց խօսքերէն . վասն զի եբրայեցերէն օր՝ բառը միայն սովորական օր չցուցնէր, հապա նաև անսահման ժամանակ մը դար մը : Կարծեալ սուրբ գիրքը կ'ըսէ թէ արևն ու լուսինը չորրորդ օրը ստեղծուեցան, ուրեմն անկէ առջի եղած իրեք միջոցը արեգակնային կամ լուսնական օրով չէր կրնար չափուիլ . վարդապետք և աստուածաբանք ալ աս կարծիքս ընդունած են : Երկրորդ իրենց կարծիքը կը հաստատեն երկրիս կարգ կարգ հողերուն դիրքէն, ու անոնց մէջ գտուած զանազան տեսակ կենդանեաց ու բուսոց մնացորդներէն, որ մէկմէկու ամենեւին չեն նմանիր . ըսել է թէ անասնոց և բուսոց

1 Ի՞նչ նշանակէ օր, միջոց ժամանակի, դար, ևն :

2 Սուրբ Ագոստինոս յաղագս ծննդոց գրոց մէջ կ'ըսէ, թէ պէտք չէ վճիռ կտրել աս օրերուն իսկութեան վրայօք, և պնդել թէ մեր հիմակուան օրերուն պէս էին արարչագործութեան օրերն ալ : Գիրք Դ, Թ, 44 : — Նմանապէս յաղագս Քաղաքին աստուծոյ գրքին մէջ կ'ըսէ . “ Դժուարին նա մանաւանդ և անհնարին է 'ի միտ առնուել և առաւել ևս ասել թէ զինչ էր արդեօք իսկութիւն աւուրցս ”, Գիրք Ծ, ԳԼ Գ :



ստեղծուելէն ետեւ վրանին դարեր ան-  
ցեր է, ինչուան որ ցեղերնին բոլորովին  
հատեր է ու գեանին մէջ թաղուեր են,  
և անոնց տեղը ուրիշ տեսակ արարած-  
ներ յաջորդեր են: Արորորդ ըսինք թէ  
ամենէն ստորին հողերուն մէջ ամենեւին  
մարդու ոսկոր ու մարդկային ձեռագործ-  
ներ չեն գտուիր, ըսել է թէ մարդս ալ  
շատ ետքը ստեղծուած է. և թէ որ  
սուրբ գրոց բառական իմաստին նայելով՝  
սեպէինք թէ մարդս ալ ուրիշ բուսոց և  
անասնոց հետ՝ անմիջապէս վեցերորդ  
օրը ստեղծուեր է, ան ատեն պէտք էր  
որ նոյն իսկ վարի հողերուն մէջ մար-  
դու և իրեն գործած նիւթերուն մնա-  
ցորդները՝ ուրիշ անասնոց և բուսոց  
հետ գտնուէին:

Պատճառներէն մէկն ալ երկրիս նախ-  
նական ջերմութիւնն է. վասն զի եր-  
բար երկրաբաններուն ըսածին պէս են.  
թաղրենք թէ երկիրս առաջ բոլորովին  
բորբոքած ու հալած նիւթ մըն էր՝  
ինչպէս որ հաւանական կ'երեւնայ, ան  
ատեն անկարելի էր որ վրան բոյս բուս-  
ներ ու անասունք բնակէին. ուրեմն  
երկրիս ստեղծուելէն ինչուան պաղին  
ու դրսի մակերեւութին պնդանալը՝  
շատ մը ատեն անցած պիտի ըլլայ:

Արկրաբանները աս պատճառներուս  
վրայ իրենց կարծիքը հիմնելով կ'ըսեն,  
թէ ուրեմն մարդուս ստեղծուելէն ա-  
ռաջ Մովսիսի հինկ օր ըսածը, պէտք  
է իմանանք հինկ երկայն դարեր:

Այս ուրեմն թէպէտ և աշխարհքս  
յաւիտենական չէ, բայց այնչափ հո-  
ղերու կարգեր ձեւանալու, այնչափ ա-  
նասնոց ու բուսոց ստեղծուելուն, ա-  
պրելուն, մեռնելուն ու բոլորովին կոր-  
սուելուն համար պէտք եղած ժամա-  
նակը հաշուելով, և միանգամայն մեր  
դարուն երկայնութեանը հետ համե-  
մատելով, երկրաբանները կ'ըսեն թէ  
պէտք է որ աշխարհքս ալ Մովսիսի  
դրած 6000 տարիէն շատ աւելի հին  
ըլլայ, և ան միջոցին շատ փոփոխու-  
թիւններ եղած ըլլան երկրիս վրայ:

Այսակ ալ ենթադրելով սուրբ գրոց  
ժամանակագրութեանը և Մովսիսի

դրածին ամենեւին դէմ չելլեր. վասն զի  
Մովսիսի ժամանակագրութիւնը մար-  
դուս ստեղծմանէն կը սկսի, որ իրաւ-  
յընէ 6500 տարիէն քիչ աւելի է, ինչպէս  
որ ստոյգ կ'երեւնայ պատմական, հնա-  
խօսական և նոյն իսկ երկրաբանական  
պատճառներով, որով մարդս ալ այնչափ  
տարի է միայն քանի որ ստեղծուած է  
և ոչ աւելի: Իսկ երկրաբաններուն  
համարած տարիները մարդուս ստեղծ-  
մանէն առաջ եղած միջոցին, կամ ա-  
րարչութեան հինկ օրուան համար է.  
որն որ հինկ դար կը բաժնենք. այսինքն  
Ա. Արկրիս ստեղծման առաջին վի-  
ճակը: Բ. դարուս մէջ ձեւացան եր-  
կրիս ամենէն խոր եղած ժայռի կար-  
գը, որ Պլուտոնական հող ալ կ'ըսուի,  
կրակէ առաջ գալուն համար:

Բ. Այս դարն որուն մէջ դեռ գոր-  
ծիաւոր արարածք չէին ստեղծուած.  
աս դարուս մէջ ձեւացաւ Վեպտունա-  
կան կամ ջրէ առաջ եկած հողերուն  
առաջինը որ կ'ըսուի Վախնական:

Գ. Արորորդ դարն է ան միջոցը որ  
երկիրս բոյսերով ծածկուեցաւ, և ծո-  
վերն ալ սողուններով. աս դարուս մէջ  
ձեւացած հողերը կ'ըսուին Միջական  
կամ Բնոցողական ու Արկրորդական:

Դ. Այսն է, երբոր երկիրս ու վրայի  
անուշ ջրերն ալ կենդանիներով լցուե-  
ցան. աս դարուս հողն ալ կ'ըսուի Ար-  
րորդական:

Ե. Այսը մարդուս ստեղծուելէն ին-  
չուան հիմա տեւած միջոցն է. աս դարուս  
մէջ ձեւացած հողն է Արդեան ըսուածը:

Հիմա տեսնենք թէ աս ամէն մէկ  
դարուն մէջ ինչ բաներ անցեր են եր-  
կրիս վրայ. բայց որովհետեւ ան ատեն-  
ներէն մնացած ոչ գրուածք մը կրնանք  
ունենալ, և ոչ ուրիշ մարդկային վը-  
կայութիւն մը, որովհետեւ ինչուան Ե  
դար մարդ ալ չկար երկրիս վրայ, ուս-  
տի աս բաներուս վրայօք ինչուան հի-  
մա ինչ որ ալ գրուած է, և ինչ որ մենք  
ալ հիմա պիտի խօսինք, կէս մը հաւա-  
նական կարծիք է, կէս մըն ալ գործնա-  
կան դիտողութեամբ հաստատուած  
դրութիւններ: